

SHM FoU program

2020-2024

Innehåll

Inledning.....	3
Våra uppdrag	3
Kunskapsuppdraget	4
Statens historiska museer som forskningsmiljö	4
Varför forska på museer?.....	5
SHM:s kunskapsbehov	5
Omvärlds- och närvärldsanalyser	5
Verksamhetsnära forskning.....	7
Forskningsteman.....	8
Kontakta FoU-enheten för samarbete	10
Referenser och länkar	11

Inledning

Statens historiska museers (SHM:s) FoU-program tar hänsyn till omvärldsförändringar och forskningsbehov och vägleder FoU-verksamhetens kunskapsuppbyggnad. Det är en grund för framtida forskningsansökningar och samarbeten med andra kunskapsinstitutioner, samt förtydligar forskningens roll i myndigheten.

Programmet har tagits fram genom workshoppar och enkäter i myndigheten under 2019. FoU-enheten har analyserat resultaten och ställt dem i relation till omvärldsanalyser för forskning inom musei- och kulturarvssektorn, samt SHM:s uppdrag och inriktning.

SHM gör strategiska satsningar inom följande områden:

- *Forskningsinfrastrukturer*
- *Digital humaniora och materialitet*
- *Museer som fenomen*
- *Existentiella frågor, religion och samhälle*
- *Jämlikhet och en bredare historieskrivning*
- *Hållbarhet, klimat och framtiden*

Våra uppdrag

Statens historiska museers (SHM:s) uppgift är att främja kunskapen om och intresset för Sveriges historia och att bevara och utveckla det kulturarv som myndigheten förvaltar. Verksamheten ska vara angelägen för alla människor i samhället.

Myndigheten består av Hallwylska museet, Historiska museet, Ekonomiska museet – Kungliga Myntkabinettet, Livrustkammaren, Skoklosters slott, Tumba bruksmuseum, den arkeologiska uppdragsverksamheten Arkeologerna och fyra myndighetsövergripande avdelningar. Dess samlingar och miljöer förvaltas för nutida och framtida generationer. De täcker tiotusentals år av mänsklig verksamhet, där enskilda samlingar har sina rötter i 1500-talet. I myndigheten ingår kungliga samlingar från renässansen, privatsamlingar från barocken och antikvitetskollegii samlingar från 1600-talets andra hälft. Samlingarna växer genom arkeologisk uppdragsverksamhet och annan föremålsaccession.

Verksamheten tar sin utgångspunkt i samlingarna och museimiljöerna, samt i kunskapen om dem. Samlingarna och miljöerna ligger till grund för många olika tolkningar och omtolkningar av historien. Med olika perspektiv, på det förgångna, samtiden och framtiden, bidrar myndigheten till ett reflekterande förhållningssätt till historia.

Historia visar att samhället ständigt förändras och att det går att påverka utvecklingen. Medvetenhet om detta är en förutsättning för ett demokratiskt, hållbart samhälle. Statens historiska museers vision är att historia ska inspirera människor att vara aktiva i samtiden för att forma framtiden. Arbetet ska präglas av en öppenhet för delaktighet och medskapande och erbjuda människor tillfälle att inspireras och se nya möjligheter.

Myndighetens arbete utgår från uppdragen i förordningen (2014:1079) med instruktion för myndigheten samt följer museilagen (2017:563). Myndighetens instruktion fastställer att SHM ska verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och

högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde. Enligt museilagen ska ett museum bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturerfarenheter och fri åsiktsbildning, samt till forskning och annan kunskapsuppbyggnad, bland annat genom att ha hög kompetens inom sitt ämnesområde. SHM har liksom alla myndigheter i uppdrag att genomföra FN:s Agenda 2030¹ för hållbar utveckling, vilken innebär att världens länder gemensamt ska arbeta för att nå 17 utvecklingsmål såväl nationellt som internationellt.

Kunskapsuppdraget

Forskningsprogrammet utgår från SHM:s inriktningsplan (SHM 2018). Av planen framgår att myndighetens verksamhet och kunskapsproduktion ska vila på vetenskaplig grund och vara en del av svenska och internationella forskningssammanhang. Myndigheten ska också samverka och föra dialog på olika arenor för att möta samhällets kunskapsbehov. FoU-verksamheten ska bidra till genomförandet av inriktningsplanen särskilt inom dessa områden, och syftar till att bygga kunskap som kan bredda förståelsen av historien, samt inspirera myndigheten till nya inriktningar och arbetsätt.

FoU-enheten bedriver angelägen forskning och utveckling av hög kvalitet. Detta sker genom:

- egen forskning och utveckling som förser myndigheten och samhället med kunskapsuppbyggnad med utgångspunkt i SHM:s ansvarsområden,
- stöd till myndighetens arbete med att bidra till sammanhang där åsikter och forskningsbaserad kunskap möts, samt
- att knyta angelägen forskning och utveckling till myndighetens verksamhet i samverkan med andra

Statens historiska museer som forskningsmiljö

Vid SHM sker både grundforskning och tillämpad forskning. FoU-enheten arbetar också med kunskapsuppbyggnad, utvecklings- och utredningsverksamhet, riktade mot myndighetens egna och samhällets behov. Ämnesområdena är till exempel arkeologi, numismatik, etnologi, historia, idéhistoria, ekonomisk historia, religionshistoria, genusstudier, museologi, konservering/kulturvård, konstvetenskap, modevetenskap, kritiska kulturarvsstudier, digital humaniora och miljöhumaniora. SHM verkar i ett omfattande nationellt och internationellt forsknings- och utbildningslandskap.

FoU-enheten är en dynamisk vetenskaplig miljö som leds av en forskningschef och verkar för forskningsbaserad kunskapsuppbyggnad. Enhetens forskare finansieras av externa finansiärer. Verksamheten har genom åren fått stöd av de stora forskningsråden men också fått bidrag från EU och andra institutioner. SHM samarbetar med en rad akademiska miljöer i olika projekt, med läns museer och andra aktörer i landet och knyter till sig forskning genom flera nätverk.

SHM är en kunskapsbyggande organisation med docenter och doktorer i personalen. Medarbetarna föreläser, undervisar och handleder ofta vid universitet och högskolor.

SHM:s samlingar med mer än elva miljoner föremål, 111 ton osteologiskt material, samt olika arkiv och bibliotek är betydande resurser som nyttjas i nationella och internationella

¹ <https://www.globalamalen.se/>

forskningssamarbeten och i utbildning. Dels genom att samlingarna digitiserats och blir digitalt sökbara, dels genom många nationella och internationella forskningsbesök i de fysiska samlingarna och miljöerna. Skokloster, Tumba Bruksmuseum och Hallwylska Museet är museimiljöer, som är betydande källor till forskning. Källmaterial från arkeologiskt fältarbete är av stor betydelse för myndigheten. Vid Arkeologerna bedrivs omfattande externt finansierad forskning, såväl inom som utom de uppdragsarkeologiska projekten.

Varför forska på museer?

Museer är forskande institutioner, som genom att utgå från samlingarna, utställningsverksamheten och miljöerna bidrar med mångfald, kunskap och kompetens i många sammanhang. Att förlägga sin forskning till SHM innebär att vara nära samlingarna, museimiljöerna och verksamheten. Här finns kompetens inom kommunikation, utställningsverksamhet och pedagogik samt stora kontaktnät², som ger möjligheter att lyfta forskningsresultat och att föra dialog med andra forskare och allmänhet.

För SHM innebär FoU-verksamheten att myndigheten har tillgång till pågående forskning och forskningsresultat av hög kvalitet och relevans. Detta ska ge avtryck i såväl de myndighetsövergripande processerna som i museernas verksamhet. Forskning vid en museimyndighet innebär en växelverkan mellan å ena sidan forskningsprocesser och resultat och å andra sidan museala verksamheter och praktiker.

SHM:s forsknings- och utvecklingsbehov

Omvärlds- och närvärldsanalyser

FoU-programmet bygger på omvärlds- och närvärldsanalyser av samhällsförändringar och konsekvenser av dessa som på kort och lång sikt påverkar myndighetens verksamhet – och därigenom kunskapsbehoven.

Fig. 1 Globala målen, Agenda 2030

Agenda 2030 (Fig.1) innehåller 17 mål i arbetet för en rättvis, fredlig och jämlik värld som ska uppnås till 2030. Med sina resurser kan SHM bidra till lokal, nationell och global förändring och ta tillvara värdefull kunskap som kan användas nu och i framtiden.

² <http://www.sverigemuseer.se/wp/wp-content/uploads/2015/11/Programforklaring.pdf>

Agenda 2030:s mål har påverkat FoU-programmet. SHM:s kunskapsutveckling både kan och bör bidra till att de uppnås. Målen 1, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 14, 15 och 16, är relevanta, men ännu fler är tänkbara.

Omvärldsanalysen i det europeiska samarbetet om kulturarvsforskning JPI Cultural Heritage and Global Change (JPI CH)³ visar på fyra starka drivkrafter i omvärlden som påverkar framtida forskningsbehov. Dessa är: Turism och transport, Digitaliseringen av samhället, Socialt kapital samt Global migration och mobilitet (JPI CH⁴). FoU-programmet är kopplat till JPI CH:s strategiska forsknings- och innovationsagenda 2020⁵ och tar upp frågor om resiliens, hållbarhet samt klimat- och miljöförändringar.

Fig. 2 Omvärlds- och närvärldsfrändringar som SHM:s medarbetare ser kommer att påverka myndigheten på tio års sikt.

³ JPI CH initierades av EU för att samla och bygga vetenskapliga nätverk mellan forskningsfinansiärer, myndigheter och olika kulturarvsaktörer länder emellan med fokus på gemensamt viktiga forskningsområden.

⁴ <http://jpi-ch.eu/wp-content/uploads/SRA-2014-06.pdf>

⁵ <http://jpi-ch.eu/2020/09/strategic-research-and-innovation-agenda-2020-sria-final-version-of-the-updated-jpi-ch-sria-published/>

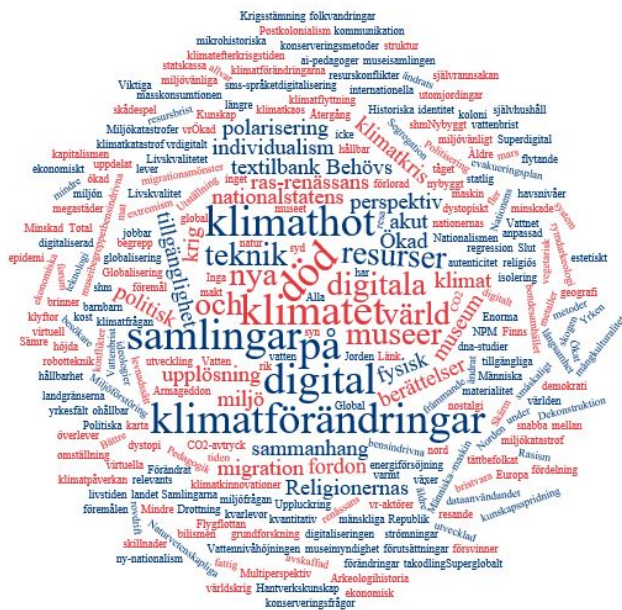

Fig. 3 Omvärlds- och närvärldsförändringar som SHM:s medarbetare anser kommer påverka myndigheten på 50 års sikt.

I sin omvärldsanalys lyfter SHM:s medarbetare frågor om klimat då, nu och i framtiden och hållbarhet i bred bemärkelse. Här betonas också perspektiv som genus, migration, mångkultur och barn. Digitalisering och digitala humaniora bildar ett eget område. Hit hör också forskning som är inriktad på konserveringsteori och -metoder, samt forskning om hur museer fungerar (se Fig. 2 & 3 som sammanfattar resonemangen).

Verksamhetsnära forskning

Myndigheten har forskningsbehov som spänner över många ämnesområden. Särskilt viktigt är att arbeta med forskning som kopplar ihop fler av myndighetens delar. Inte minst behöver organisationen grundforskning. Den kan utföras både på myndigheten och genom att relevant forskning i omvärlden knyts närmare SHM till exempel genom samverkan med andra aktörer, undervisning och handledning. Det kan också ske genom att tidigare forskning omvandlas för användning i myndigheten genom så kallad samverkansforskning⁶.

⁶ Samverkansforskning kan betyda att samla ihop forskningsresultat om historien och som översätter till relevant kunskap för samtiden och framtiden (se Holmquist, M. 2018)

verktyg central och det behövs forskning som utmanar kategorier som tagits för givet i uppbyggandet av analoga och digitala infrastrukturer.

SHM behöver under de kommande åren göra specialsatsningar för att bygga infrastrukturer för material som är extra betydelsefulla ur forskningssynpunkt.

- *Digitala humaniora och materialitet*

SHM ser ett behov av forskning och utveckling inom digitala humaniora kopplat till myndigheten. Utveckling av *digital teknik* som tex AI och olika former för datafångst är viktig för att driva verksamheten i myndigheten framåt. Framtida forskning kommer att efterfråga tvär- och mångvetenskapliga samarbeten. Även frågor om långsiktig digital förvaltning är viktiga. Digital teknik i samverkan med arkeologi behöver fortsätta utvecklas och breddas. Digitiseringen i fält och 3D-arkeologi lyfts som utvecklingsområden.

Dessutom behövs forskning inom *digital transformering*, som behandlar de sociala och kognitiva förändringar som sker till följd av utvecklingen. Museidigitaliseringen behöver brytas mot frågor kring materialitet, hantverkskunnande och taktilitet, samt frågor som behandlar digitaliseringens blinda fläckar, maktperspektiv och etik. Skapandet av långsiktiga samarbeten som fokuserar på alla dessa delar av digitala humaniora är av intresse för myndigheten.

- *Museer som fenomen*

Det är angeläget med mer forskning som handlar om vad ett museum är och kan vara. Hur kan curatorship, kurerande konservering, pedagogik och kommunikation utvecklas i en hållbar riktning? Det handlar om att bygga kunskap för livslångt lärande och som riktar sig till fler målgrupper. Forskning inom fältet digitalt curatorship är särskilt efterfrågad för att bygga verksamhet utanför och mellan museer.

Till detta tema hör också forskning om hur museer och historiska miljöer utvecklas som mer hållbara besöksmål, samt forskning som i samverkan med lokala krafter både digitalt och analogt lyfter andra platser än de som normalt står i fokus för turism.

- *Existentiella frågor, religion och samhälle*

SHM:s samlingar lämpar sig för forskning om hur tro och religion ändrat sig över tid, samt om hur förhållningsätten till liv och död förändrats. Det kan till exempel handla om att undersöka hur människor historiskt hanterat omvälvande förändringar som krig/fred, trauman eller miljökatastrofer.

Ett annat forskningsområde är hur geopolitiska och ekonomiska förändringar och konflikter kan belysas genom SHM:s samlingar och miljöer. Detta är också områden där det finns ett stort kunskapsbehov. Temat behandlar även ontologiska frågor kring hur tid, världen och historien existerar och kan uppfattas. Dessutom ryms inom temat frågor om stewardship/förvaltare och om åt vilka generationer och på vilket sätt museer och deras samlingar förvaltas.

- *Jämlikhet och en bredare historieskrivning*

SHM ser ett behov av mer forskning om globalisering, migration, samt marginaliseringsprocesser förr och nu. I fokus står forskning om genus- och maktfrågor, samt kvinnors och barns livsvillkor förr i tiden, belyst ur SHM:s samlingar och verksamhetsområden. Det kan handla om forskning kring allt från drottningar, kvinnor vid hovet, änkors roll, personhistoria, till historien om fattiga och rika.

Till detta tema hör också analyser av artefakter och benmaterial med laborativa metoder som isotopanalyser och DNA, men också reflektioner kring provtagningsetik och historieskrivning länkat till dessa.

- *Hållbarhet, klimat och framtiden*

SHM:s verksamhet och samlingar inbjuder till att forska om klimat- och miljöfrågor ur ett långtidsperspektiv, hur nya sociala, miljömässiga och ekonomiska förutsättningar vuxit fram över tid. Temat innefattar studier av relationer mellan växtlighet, djur och natur, samt kopplingar till det växande forskningsfältet miljöhumaniora. Det behövs forskning kring hur SHM:s resurser kan användas i framtiden, som inspiration för till exempel klimatsmart utveckling. Ett mer hållbart resande kan påverka museerna och kräva forskning och utveckling för att ta fram alternativ till fysiska museibesök.

I temat ingår frågor om hur en mer hållbar förvaltning och aktiv vård av myndighetens samlingar och museimiljöer kan utvecklas. SHM behöver knyta till sig forskning inom fältet Heritage Science för att bevara och utveckla kulturarvsresurser och samtidigt utforska dynamiken mellan berättelser och materialitet.

[Kontakta FoU-enheten för samarbete](#)

De områden som ringas in i programmet, och särskilt de sex strategiska forskningsteman, visar var SHM lägger tyngden i den forskningsbaserade kunskapsuppbyggnaden. Programmet ligger till grund för medelsansökningar samt samarbeten med andra akademiska miljöer.

SHM söker samarbeten med det omgivande vetenskapssamhället och allmänheten för denna kunskapsuppbyggnad. De forskare som vill inleda samarbete med myndigheten, eller förlägga sitt arbete till SHM uppmanas att ta kontakt med FoU-enheten.

Forskning på Arkeologerna bereds i egen ordning.

Referenser och länkar

Holmquist, M. 2018. "Att utveckla en interaktiv samverkanskompetens." I Berg, M., Fors, V. & R. Willim (red.). *Samverkansformer: Nya vägar för humaniora och samhällsvetenskap*. sidan 175–193.

Styrdokument SHM

<https://shm.se/wp-content/uploads/2019/03/Inriktning-low.pdf>

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20141079-med-instruktion-for_sfs-2014-1079

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/museilag-2017563_sfs-2017-563

Globala målen

<https://www.globalamalen.se/>

<https://sustainabledevelopment.un.org/partnership/?p=22581>

Övrigt

<http://jpi-ch.eu/wp-content/uploads/SRA-2014-06.pdf>

<http://jpi-ch.eu/2020/09/strategic-research-and-innovation-agenda-2020-sria-final-version-of-the-updated-jpi-ch-sria-published/>

<http://www.sverigemuseer.se/wp/wp-content/uploads/2015/11/Programforklaring.pdf>